

Luc De Vos

De roes van het heden

Samenstelling en voorwoord
Christophe Vekeman

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

I N H O U D

Een licht dat nooit uitgaat	9
<i>door Christophe Vekeman</i>	
Terug naar school	13
Een speeltuin	16
Verboden onder de zestien	19
Het goede voorbeeld	22
Twee hondjes	26
Stik dan, met je rothond	29
Voetbal is wiskunde	33
In het voetbal zijn doelpunten zeer belangrijk	36
Ik bemoei mij nergens mee	40
Dat was gelukkig nog goed afgelopen	43
Alleen de liefde telt	46
Blijven oppassen!	49
Boter, kaas en eieren	52
Een heidens Babylon	55
Ons Bernadetje	59
Een wrede God	61
Stof en as	64
We gaan naar zee	68

Antwerpen, vervloekte stad	71
Bruisend Oslo	75
Op ontdekkingsreis	78
Leve de Walen	81
Dag, lief meisje	85
Een ketel vol met toverdrank	89
Dat is humor	92
De liefde overwint alles	95
De overkant	99
Die ambetanterik	102
De vrijheid van meningsuiting	105
De zaak X	108
Een klassiek denker	112
Wat een beroep!	115
Verkeerde informatie	118
Harry en Justin	121
Ons nieuwe teddybeertje	124
Een schaduw in de schemering	128
Een snood plan	132
Prince, de bedrieger	136
Mitterrand à Gand	139
Lang leve het socialisme en zo	142
Frankie goes anywhere	147
Gevonden voorwerpen	150
Lekker shoppen	154
Hier spreekt men Nederlands	157
Een globalistische gedachte	160
Het conflict	163
De deegrol	167
In de Donkersteeg	170
Keiharde softporno	173

Oscars	177
Genurk en geneuzel	180
Wat scheelt er toch in godsnaam met u?	183
Verse plannen	187
Niemand begrijpt mij	190
Uren van verbondenheid	193
Het geloof in de geest	197
Strontium	201
Overmoedig voluntarisme	204
Postmodern moralisme	209
De roes van het heden	213
Dag pa	216
Wij naderden van alles het einde	219

EEN LICHT DAT NOOIT UITGAAT

Door Christophe Vekeman

Luc De Vos was vele mensen, en ze waren allemaal schrijver. Hij was een echte schrijver, bedoel ik. Een uitmuntend schrijver ook. Boeken als *De rest is geschiedenis* en *Paddenkoppenland* zou ik net zo goed tot mijn favoriete Vlaamse romans van de eenentwintigste eeuw rekenen mocht ik niet het geluk hebben gehad om Luc persoonlijk te kennen. Gezwegen nog over zijn columns.

‘In de literatuur,’ vertelde Luc mij in een interview dat ik hem een paar maanden voor zijn overlijden afnam voor de krant *De Morgen*, ‘ben ik eerder toevallig beland: *De Standaard* vroeg mij indertijd om een *columnpje* te schrijven, en zo is die bal aan het rollen gegaan.’ In de loop van zijn leven, meer bepaald vanaf het midden van de jaren negentig, zou Luc talloze *columnpjes* schrijven, en dit voor bladen als *Menzo*, Studio Brussel-programma’s als *Collage*, en vooral voor het Gentse stadsmagazine *Zone 09*. Uit deze vele honderden literaire kleinoden heb ik de bloemlezing gedestilleerd die u thans in handen houdt. Deels

betreft het een persoonlijke best-of, deels ook was het tijdens het maken van de selectie en het bepalen van de volgorde der teksten mijn streven om een zo volledig en overzichtelijk mogelijk beeld te scheppen van de schrijver – en de vele mensen – die Luc was. Van de volwassen man die onschuld en geluk vaak leek gelijk te schakelen of misschien zelfs met elkaar verwarde, en het daarom niet laten kon om ondanks alles het vermaledijde verleden in het algemeen en zijn eigen kindertijd in het bijzonder te verheerlijken. Van de filosoof die zich nergens mee wilde bemoeien, want het was allemaal al triestig genoeg, maar anderzijds toch graag en luid en duidelijk zijn mening kenbaar maakte over niet zelden onverwacht serieuze thema's. Van de schutterige, zeer heteroseksuele blooskop die vanop het schrijfpapier – of loerend door het etalageraam van een lingeriewinkel – de lieve meisjes groette, om zich vervolgens de ziel en de seks uit het lijf te gaan brullen op een podium en zich af te vragen waarom niet meer mensen popmuzikant werden. Van zijn aan minderwaardigheidsgevoelens grenzende bescheidenheid die openbloede tot triomf wanneer hij Harry Mulisch op een fout kon betrappen. Van de schampere betweter die immer weifelde, aan alles en zichzelf, maar anderzijds een hekel had aan hen die bij de pakken neerzaten. Van de dromer met het hoofd in de wolken en de voeten op de stenen van zijn zo geliefde Gentse straten. Van de vredelievende polemist, de heidense christen, de zwaarmoedige lolbroek en de wanhopige feestneus aan de doodstillenkant van de nacht. Van de moede reiziger, het wereldburgermannetje, de Vlaming die reikte naar het heelal. Van het genie als u en ik, de superster van om de hoek. Van de

eenzame met zijn even denkbeeldige als benijdenswaardige vriend Rocky. Van het cartooneske, stripfiguurachtige typetje dat gespeeld en geleefd werd door een man die zo onvergelijkbaar uniek was dat voor wie hem heeft gekend, hetzij van dichtbij, hetzij van verre, het woord ‘authentiek’ nooit meer hetzelfde zal zijn.

Het is dikwijls erg moeilijk om het buitengewone van een kunstwerk of een oeuvre overtuigend onder woorden te brengen, maar ik denk dat de kwaliteit van Luc columns en bij uitbreiding zijn literaire werk veel heeft te maken met het evenwicht tussen de relatieve eenvoud van zijn taal en de grillige complexiteit van zijn persoonlijkheid, zoals die hierboven heel summier werd aangeduid, en zoals die uiteraard vooral ook onophoudelijk en indrukwekkend overvloedig tot uiting komt in elke tekst die hij ooit heeft geschreven. Zijn talent voor ironie stond hem een openhartigheid toe die in de Vlaamse letteren, en zéker in de Vlaamse letteren zoals ze heden ten dage worden beoefend, in de verste verte zijn weerga niet kent. Zijn columns zijn als brieven aan een lezer die hij door en door vertrouwde, wat minder van naïviteit als wel van grote durf getuigt, en van een heilig geloof in de kracht van de literatuur.

Columnisten zijn slechts zelden zielen in nood – daarvoor zijn ze doorgaans te zeer overtuigd van zichzelf –, maar schier iedere column van Luc lijkt ons in een lege wijnfles met de kurk erop te bereiken. Het zijn berichten uit een andere wereld, de strikt persoonlijke wereld van Luc De Vos, die we niettemin op de een of andere manier massaal herkennen kunnen, bij momenten, als de onze. Wie Luc De Vos leest, voelt zich nooit alleen. Hetzelfde

woord dat hem gebroken heeft, zoals hij schrijft in ‘Terug naar school’, de column waarmee deze bundel opent, wordt bij hem een doeltreffend wapen van troost. Zijn woord gloeit op in duisternis, zijn woord is, om het met Morrissey te zeggen, een licht dat nooit uitgaat, en ik ben Lucs vrouw Sandra en uitgeverij Atlas Contact ten zeerste dankbaar voor de gelegenheid om het over u te laten schijnen.

TERUG NAAR SCHOOL

‘Ik ben blij dat gij mij onderschat, De Vos,’ sprak studiefunctieprefect Renaat, ‘zo kan ik nog onverwachter en dus harder toeslaan wanneer de tijd rijp is.’

Er heerste voortdurend enige dreiging in mijn leven op het college. Ik kon er zelf niets aan doen. Het was, zoals ze zeggen, sterker dan mijzelf. Ik was nochtans voortdurend op mijn hoede, ik probeerde altijd maar mijn best te doen. Elke dag op het internaat hier aan de Zilverenberg in Gent stond ik op en sprak ik tot mijzelf: ‘Nu moet het eens gedaan zijn met de onnozelaar uit te hangen en geen klap uit te voeren. Vanaf vandaag ga ik alles ten goede doen.’ Ik herinner mij die dagen waarop ik als een waanzinnige begon op te letten tijdens de wiskundeles. Er hing de leerlingen die niet hun best deden van alles boven het hoofd, dat werd soms met zoveel woorden gezegd: ‘Wat gaat gij doen, De Vos, wanneer gij niet mee kunt met de rest van de troep?’ Dat was de kern van de dreiging: er werd een beeld geschapen van wat uiteindelijk een verlaten van de groep was, een levensbedreigende eenzaamheid die daarvan het gevolg zou zijn. Ik

zou worden uitgesloten van een sociale categorie waarin ik hoe dan ook thuishoorde. Het gevaar bestond dat ik de woestijn zou worden ingestuurd als een zondebok, beladen met alle zonden van het volk van Israël, zodat ze van mij af waren. En iemand die de school moest verlaten, zou het nooit ver schoppen in het leven. Binnen dit scenario werd verwezen naar een toekomst die per definitie angstwekkend was, want onbekend. Nooit werd er verwezen naar het heden als een bron van geluk en vreugde. In het heden moest geleden worden in functie van een hoger doel dat in de toekomst lag. Nu weet ik dat het geluk in het heden ligt. Het verleden en de toekomst bestaan niet. Maar wat deed ik dan om de toorn van die studief prefect Renaat over mij af te roepen? Als slaat u mij dood, ik kan mij niets daarvan herinneren. Ik vermoed dat ik, hoezeer ik ook mijn best deed om letterlijk bij de les te blijven, het na een kwartier al beu was en dat toen het hek van de dam moet zijn geweest en dat ik wellicht begon te gekscheren met mijn buurman en bijvoorbeeld allerlei kwaad uitstak op de speelplaats waarmee ik enorm op de zenuwen van die studief prefect Renaat moet hebben gewerkt, dag in dag uit, hetgeen hem uiteindelijk die cynische uitspraak ontlokte. En nu is hier mijn toekomst zoveel jaren later aangebroken en bevond ik mij vorige week op de wei van Pukkelpop tussen honderdduizend jongeren die zich van de dreiging die mij toen boven het hoofd hing niet bewust waren. Mijn angst was zinloos geweest. Dit heden was het beste heden uit de geschiedenis der mensheid. Ik stond te kijken naar een Ierse band, Two Door Cinema Club. Die band mocht vorige maand nog spelen op de slotceremonie van de Olympische Spe-

len, zo beroemd en rijk en aantrekkelijk waren die jongens. Voor mij stonden twee meisjes, type Sint-Martens-Latem. En maar gillen, gillen als keukenmeiden. Zij konden niet meer dan vijftien jaar oud zijn. De ene droeg leuke hotpants die rond haar billen spanden en een zwarte kanten doorkijkbloes die zicht bood op een purperen bustehouder, gevlochten van zijde, die haar kleine boezem deed zwellen in de zomerhitte. De andere had een wit jurkje aan dat ook een doorkijk bood, dit keer op een knalrode kanten mini-onderbroek die haar billen omspande, billen die een bezwerende belofte inhielden van iets wat vermoedelijk voorbij de grenzen van het heelal lag. Ik stond te denken aan de woorden van studieprefect Renaat, aan de vreugde die hij had gevoeld bij mijn onderschatting van hem, wat hem in staat zou stellen onverwachter en dus harder toe te slaan. Maar toen ik die meisjes daar te Pukkelpop zag, begreep ik dat studieprefect Renaat reeds had toegeslagen, dat hij de genadeslag had toegebracht toen hij die woorden had gesproken, en enkel en alleen door die woorden te spreken. Het was het woord dat mij had gebroken.

E E N S P E E L T U I N

Er was ergens een afscheid waar ik getuige van mocht zijn. Zelf ben ik gestopt met afscheid nemen. Ik kan er niet meer tegen.

Het was op de laatste schooldag, twee maanden geleden. Er werd een plechtigheid gehouden in de ontmoetingszaal van de school en er werden toespraken gehouden en ik was daar als vader van mijn kind aanwezig. Zonder het zelf te willen was ik plots getuige van een tafereel dat zich voor mijn neus ontspon en waarin een meisje van twaalf jaar afscheid nam van een van haar leraressen. Zij moesten veel van elkander houden want zij huilden beiden bittere tranen. Ze waren in een innige omhelzing verzonken. Ik was niet in staat mijn blik van hen af te wenden en ik voelde mij een indringer in hun innige moment. Schaamte en verrukking bevochten elkaar in mijn ziel. Het was de verrukking die het won. Verrukking, inderdaad. Een jaar lang hadden deze jonge vrouwen lief en leed gedeeld, samen hadden zij koude winterochtenden doorgebracht en de eerste lentezonnestralen geproefd. Een jaar lang hadden zij zich vol ernst

en ijver aan de studie gewijd. Het was een vruchtbaar jaar geweest, waarin zij elkander door en door hadden leren kennen en voor elkander een diepe waardering hadden leren koesteren. Met resultaten of examens had dit niets te maken. Dat soort noodwendigheden hadden deze jonge vrouwen erbij genomen, zonder veel te klagen. Integendeel. Beiden beseften zij dat de school een ontmoetingsplaats was waar aan jonge mensen volop kansen werden geboden om zich te ontwikkelen, de wetenschap te leren ontdekken, te leren in wat voor een wonderlijke wereld van vernuft wij leven. Maar vooral beseften zij dat het er in die grote gemeenschap in de eerste plaats op aankwam jonge mensen elkander te laten ontmoeten, een gemeenschap te bouwen, banden te smeden, zelfs banden van iets wat ik liefde zou durven te noemen. Hoe bitter plots waren mijn gevoelens op datzelfde ogenblik. Mijn verrukking maakte plaats voor een intense droefheid. Geluk was inderdaad iets voor vrouwen en kinderen, dat zag ik daar en toen en dat had ik al dikwijls mogen ervaren. Ik had tot mijn spijt nooit dit soort afscheid mogen meemaken. Ik was altijd blij dat ik ervanaf was, van dat suffe schoolse gezwets waar ik niet in geloofde. Mijn leraren waren ook blij dat ze af waren van mij, dat zag ik wel aan hun ogen. Ik ben naar school gegaan van mijn derde jaar tot mijn tweeëntwintigste. Geen enkele dag op school heb ik werkelijk een leven geleefd dat die naam mocht hebben. Het was een gezwoeg en getob van het begin tot het einde. Liever was ik altijd thuisgebleven. Misschien lag het aan het onderwijs van die dagen. De kern van de boodschap was: wanneer u nu uw best niet doet, staan er u ongelofelijk moeilijke toestanden te wachten in ver-

band met het niet behalen van een diploma. Vanaf het eerste studiejaar reeds heerste er een doomsfeer die gevoelige mensen zoals ik totaal verlamde. Dat was het rare. Ik was in wezen helemaal geen gevoelige jongen. Ik was een boerenzoon. Ik besepte reeds vroeg in mijn leven dat wij dienden te werken voor ons geluk. Maar het geluk was het streefdoel, niet de arbeid zelf, hoewel er ook in de arbeid zelf een geluk verborgen lag. Maar de arbeid was slechts een middel, een mogelijkheid tot het stichten van het feest dat het leven diende te zijn. Daar stuurden ze in die scholen die ik bezocht niet op aan.

Ik denk vaak na over het ideale onderwijs, omdat ik het zelf nooit mocht genieten. Catullus, Augustinus, ook Rousseau schreven erover, eeuwen geleden. De kern hunner betogen luidt hetzelfde: laat onderwijs geen boodschap voor later prediken. Laat het een tuin zijn waarin jonge mensen mogen spelen.

Wij moeten niets verwachten van onze kinderen. Het woord zelf zegt het al, 'verwachten'! Alsof wij op iets moeten wachten dat er nu nog niet is. De jeugd van onze kinderen is er nu. We zijn altijd maar onderweg. We zijn hier zo kort. Laat het onderwijs alstublieft geen voorbereiding zijn op iets onduidelijks dat in de toekomst ligt.

Ik droom van een lerares, een strenge lerares wiskunde, met een korte rok aan en zwarte nylon kousen die voor de klas gaat staan en zegt: 'Jongens en meisjes, het is nu maandagochtend, we gaan moeilijke oefeningen doen, met integralen. Dit is onze plicht. Dit doen wij omdat wij geloven dat het menselijke ras naar het hoogste streeft. Maar kijk nu eerst een keer naar mijn benen, deze in die minirok en zijden kousen gehulde benen. Deze zijn de enige waarheid op aarde.'

VERBODEN ONDER DE ZESTIEN

In de boekhandel zag ik die uitgave liggen van de *Fenomenale feminatheek* van Louis Paul Boon, een sigarenkistje vol met foto's van blote wijven die die goede oude Louis zijn hele leven lang had verzameld.

Er zat een sticker op uit de oude tijd en daarop stond: 'Verboden onder de zestien'. Ik werd teruggeslingerd in het verleden. Ik kom uit een tijd waarin alles verboden was, alles wat leutig was, alles wat u gelukkig kon maken, dat was allemaal verboden. De mensen geloven mij niet, maar ik kom nog uit de Louis Paul Boontijd. Wij dienden ons te schamen voor ons eigen lichaam en voor de lust die het lichaam kan bieden. Schaamte, dat hebben ze ons geleerd, de onnozelaars. Ik moet nog steeds bij wijze van spreken moeite doen om in de spiegel te kijken naar mijn eigen naakte lichaam. De generatie die vlak na mij kwam heeft de schaamte afgeschaft. Ik heb de afschaffing van de schaamte net niet meer meegemaakt. Seksuele opvoeding, dat bestond toen nog niet. Ik spreek nu van de jaren zeventig. Echt waar, dat bestond niet. Bij ons thuis werd daar niet over gesproken, over het schoonste van de hele

wereld. Ze spraken vooral over later, bij ons thuis. Dat ik later iets moest worden. Die mensen leefden vooral in de toekomst en ik wenste in het heden te leven. Het was om zot van te worden. Ik ben seksueel opgevoed door mijn maat Franky, die wist alles van zijn oudere broer. Maar de dingen die hij mij wijsmaakte leken mij zodanig ongelooflijk dat ik het na veel getob met mijn rode ballonkop toch een keer ging vragen aan mijn moeder. Ik vroeg: ‘Moeder, kinderen maken, hoe gebeurt dat eigenlijk?’ ‘Dat komt allemaal vanzelf,’ zo sprak mijn moeder, ‘en laat nu mijn kop gerust, ik ben aan het breien.’

De mensen geloven mij niet als ik dat vertel. Het is nochtans de bittere waarheid en niets dan de waarheid. Ik ken veel generatiegenoten van mij die het zich nog altijd niet kunnen voorstellen dat hun ouders ooit de lichamelijke liefde hebben bedreven. Ik moet eerlijk gezegd ook huiveren als ik eraan denk dat mijn ouders tot deze daad in staat zijn geweest. Telkens als ik daaraan moet denken tracht ik aan iets anders te denken, aan iets leutigs, aan iets moois, iets normaals, aan een appeltaart bijvoorbeeld of aan een plaat van Led Zeppelin, aan alles, werkelijk alles, zolang die weerzinwekkende gedachte maar niet door mijn geest spookt.

Die ellendige sticker! De vrouw in haar naaktheid was verboden. En niet alleen onder de zestien jaar. Dat was nu net de impliciete boodschap. Want in wezen was het enige wat u gelukkig kon maken ook verboden boven de zestien jaar, begrijpt u. Iets wat verboden was onder de zestien jaar, dat was iets wat niet kon deugen. Mensen van zestien of ouder die toch deze prenten van naakte vrouwen wensten te bekijken, dat soort mensen kon van-

zelfsprekend ook niet deugen. Ik word er nog woedend van als ik eraan denk. Verboden, het was verboden, het mooiste van de hele wereld, het enige waarom we hier op aarde zijn, was ten strengste verboden.

Nu hebben ze van de uitgeverij die ouderwetse sticker op die *Fenomenale feminatheek* geplakt vanwege ironische redenen natuurlijk, om er een keer goed mee te lachen, hoe de mensen vroeger waren. Maar ik kan er niet mee lachen, jongens. Ik kan er enkel om huilen. En dan dat platte, boerse taalgebruik. In plaats van te schrijven: 'Enkel voor volwassenen', of: 'Niet geschikt voor jongere kijkers'. Neen, 'Verboden onder de zestien'! Het is wraakroepend, zeg ik u. Net toen ik die leeftijd had, die leeftijd waarop mensen de diepste verlangens koesteren, had al wat verboden was mij in de schoot moeten worden geworpen. Maar daar stuurden ze niet op aan, de smeersappen. En dus ook de meisjes niet, want ik was enorm heteroseksueel in die tijd. De gedachte alleen dat ik de dingen die ik droomde ook in werkelijkheid zou dienen uit te voeren met een van die meisjes, die gedachte was zo huiveringwekkend, dat ik zelfs de moeite niet nam een stap in de richting van die daden te zetten. Ik denk dat ik ooit zelfs een keer een meisje in die zin teleurgesteld heb, wanneer ik er achteraf over nadenk. Het was op een fuif naar aanleiding van de honderddagenviering. Kathleen heette ze. Zij was een blond meisje en zij praatte vrijuit over dat soort dingen die niet bij naam mochten worden genoemd. En misschien stuurde ze wel aan op een wederzijds vervullen van onze verlangens. Maar ik dacht dat ze met mijn voeten aan het spelen was. Zulke dingen konden immers niet in werkelijkheid bestaan. Ik heb haar toen alleen gelaten in de nacht. Waar zou ze zijn, nu?